

Södertörns högskola | Interkulturell Lärarutbildning mot
Förskola, Kombinationutbildning
Utbildningsvetenskap C 30 hp | Examensarbete 15 hp | Vt. 2011

Att bedöma kvalitet i förskolan

– Vad föräldrarna vill ha!

Av: Katarina Holmström
Handledare: Åsa Larsson

Abstract

The Swedish preschool combines both education and care from a holistic point of view. This makes it even harder for both parents and the educators to make an objective evaluation on their own preschool. In Sweden we are proud to have one of the world's best preschools. It is regulated by the government and is obligated to undertake critical evaluation from the state and the parents that are the consumers of these services. I have chosen to look closer on how these quality reports are made and how they are used by the preschool. Is it even possible to make such evaluations based on so very different ideas on quality as a concept? What is considered good quality from the parent's point of view and what do the government mean with good quality? In my investigation I interviewed parents and asked them on this subject. In this report I will present the result of these interviews. I have looked at previous researches on this subject and my results gave a picture of miscommunication between the parents, the state and the preschool. The parents are valuing good care in a safe environment by engaged teachers in the preschools. The state and the preschools mostly focus on the quality of the children's education and how the preschool's work with the values that the curriculum stipulates.

(Key words: Preschool, education, care, holistic, quality, reports, parent evaluation, curriculum)

Innehållsförteckning

Abstract.....	ii
Innehållsförteckning.....	iii
1 Prolog	5
2 Bakgrund.....	6
2.1 Vad är kvalitet?.....	6
2.1.1 Tidigare forskning om Kvalitet	7
2.1.2 Forskningsvågor.....	7
2.2 Historik	8
2.2.1 Från kvantitet till kvalitet	9
2.2.2 Nytt samhälle.....	9
2.2.3 Ny barnsyn.....	10
2.2.4 Ny syn på moderskapet	12
3 Förskolans styrdokument.....	13
3.1 Vad säger skollagen?	13
3.2 Vad säger läroplanen för förskola, Lpfö 98?	14
4 Kvalitetsredovisningar.....	17
4.1 Självsfattning med BRUK.....	18
4.2 Skattning av Kvalitet med hjälp av ECERS	18
4.3 Föräldrarnas kvalitetsmätning	19
4.3.1 Kritiska röster till kvalitetsmätningar	20
5 Min frågeställning	22
6 Metod och tolkningsförfarande	23

6.1	Etiska överväganden	23
6.2	Val av informanter	24
6.3	Hur gick intervjuerna till?	24
6.4	Tolkningsförfarande av intervjuerna	24
6.4.1	Granskning av metod och tolkningsförfarande	25
7	Intervjusammanställning	26
7.1	Rykten:	26
7.2	Närhetsprincipen.....	27
7.3	Pedagogernas förhållningssätt och engagemang.....	28
7.4	Miljön, den yttre och den inre	29
7.5	Storleken på barngrupperna	30
7.6	Undantagen som sticker ut	31
8	Diskussion.....	32
8.1	Att bedöma kvalitet med hjälp av rykten.....	32
8.2	Plats på förskola nära hemmet – en kvalitet i sig.....	32
8.3	Pedagogernas förhållningssätt och dess inverkan på kvaliteten	33
8.4	Miljön som kvalitetsbarometer.....	34
8.5	Barngruppernas storlek som kvalitetsbarometer	35
8.6	Undantagen som sticker ut	36
9	Sammanfattning	38
10	Litteraturförteckning	40

1 Prolog

Vad är god kvalitet? Ja eller rättare sagt vad är kvalitet? Går det att universalt eller ens nationellt, enas om vad som är god kvalitet i och på en förskola? Min fråga visar på den mångfasetterade idén om vad god kvalitet är för de enskilda individerna, förskolans brukare, det vill säga föräldrarna till de barn som är inskrivna i den svenska förskolan. Det som någon tycker är viktigt för att en förskola ska kunna sägas bedriva en verksamhet av god kvalitet behöver inte nödvändigtvis vara det samma som deras granne avser med det samma. Jag har i min praktik mött föräldrar som anser att pedagogerna inte är goda förebilder för deras barn eftersom en pedagog inte har haft cykelhjälm när de mött dem på cykelvägen en söndagseftermiddag. Jag har även träffat föräldrar som anser att förskolans verksamhet inte är bra eftersom vi går ut med barnen när det är minusgrader. Kvalitet är svårt att enas om. Som förälder kan jag ha haft oturen och mötas i hallen av en trött och sliten pedagog på morgonen när jag lämnar mitt barn på förskolan. Det kan råda personalbrist och pedagogen hade inte tid att möta mig i hallen som den brukar den här morgonen. På e-post får jag sedan en enkät som ska fyllas i där man undrar hur man upplever att man blir bemött av pedagogerna på förskolan. Som förälder kryssar jag i ”dåligt-rutan” och genast så sänks förskolans samlade ”kvalitetspoäng”. Och just den här dagen så tillhandahöll förskolan kanske inte någon högkvalitativ verksamhet men de andra dagarna på året då man blir sedd och bekräftad av professionella pedagoger i hallen varje morgon, har helt förlorat sitt meritvärde. För att kunna göra en kvalitetsbedömning som är tillförlitlig, måste föräldrar och pedagoger prata om samma saker och ha samma utgångspunkt, och för att prata om kvalitet så bör vi i alla fall vara medvetna om vad det är vi menar med just den frågan. Vilken kvalitet är det som ska bedömas och utvärderas?

2 Bakgrund

2.1 Vad är kvalitet?

Enligt den svenska nationalencyklopedin är *kvalité*;

kvalitet, eller *kvalité*, betyder 'egenskap', särskilt när någon eller någonting beskrivs som bra eller dåligt. Ett par skor av *god kvalitet* eller *hög kvalitet* är snyggare och håller längre än ett par av *dålig kvalitet* eller *låg kvalitet*.

Utan bestämmning betyder ordet 'god kvalitet', till exempel: "Det här är en person med kvaliteter". (Nationalencyklopedin 2011, hämtad 2011-03-18)

Kärby förklarar begreppet kvalitet som något ofta är kopplat till människors värderingar och behov och i samhället i stort ofta förknippat med olika varor och tjänster. Ofta då även i förhållande till varan eller tjänstens pris (1997, s. 26). Tjänster i den offentliga sektorn har nyligen blivit konkurrensutsatt och därför är också begrepp som kvalitet och kvalitetssäkring förhållandevis nya inom skolväsendet. Vidare menar Kärby att i vårt samhällssystem, som vilar på demokratiska värden bör heller inte kvalitet kunna "köpas" utan bör vara likvärdig för alla som brukar tjänsten. Det yttersta målet för verksamheten är då att alla enskilda individers intressen och behov blir tillgodosedda (1997, s. 26). Några andra definitioner som Skolverket presenterar i "Att granska och förbättra kvalitet" (2010) lyder så här:

Alla sammanhängande egenskaper hos ett objekt eller en företeelse som ger dess förmåga att tillfredställa uttalade eller underförstådda behov. I de flesta fall torde vi med kvalitet avse sådana goda egenskaper som flera betraktare är överens om. Kvalitet är därmed helheten av de egenskaper hos ett objekt eller en företeelse som förmår övertyga betraktare om sin excellens.

Omdöme om en företeelse, angivet av en intressant grundat på en subjektiv bedömning av dess värde för honom eller henne (Skolverket 2010, s. 8)

2.1.1 Tidigare forskning om Kvalitet

Tidigare forskning om föräldrars syn på kvalitet i förskolan har gjorts av forskare i både Sverige och utomlands. En av dessa leddes av Gunni Kärrby från Institutionen för pedagogik på Göteborgs universitet i mitten på 1990 talet. Tillsammans med Göteborgs Kommun så skickade man ut enkäter till föräldrarna på 40 förskoleavdelningar (Kärrby 1997, s. 37-40).

I den undersökningen så framgick det att föräldrarna visade sig vara goda bedömare av "sin" förskolas kvalitet. De förskolor som berördes av den undersökningen hade tidigare deltagit i ett projekt för att mäta kvalitet i förskolan. Föräldrarnas svar sammanföll med vad den stora kommungemensamma kvalitetsmätningen hade visat. Den metod som användes för att utvärdera förskolornas pedagogiska kvalitet kallas "Early Childhood Environment Rating Scale"(ECERS) och används på flera håll världen över. Det är utarbetat av Harms och Clifford (beskriven av Kärrby 1997, s. 35). Förenklat kan man säga att man med hjälp av en sjugradig skala bedömer vissa situationer och moment som förekommer på förskolan. Bedömningen görs efter att man observerat verksamheten. Det kan göras av pedagogerna själva eller av utomstående observatörer (Kärrby 1997, s. 35).

De tre viktigaste kriterierna som framgick i den här undersökningen var att kvalitet enligt föräldrarna var att personalen var engagerad, kompetent och flexibel (ibid.).

2.1.2 Forskningsvågor

Gunni Kärrby beskriver i sin artikel "Bedömning av pedagogisk kvalitet – förskolan i fokus" (1997) hur forskning kring förskolan och dess kvalitet har kommit i vågor sedan 1960-talet. Då handlade forskningen om det överhuvudtaget var lämpligt för barn att vårdas utanför hemmet av en annan vårdare än modern. Den tidens forskning visade dock att barn kunde utvecklas normalt och uppvisade lika bra resultat i skolan som de så kallade "hemma barnen" (Kärrby 1997, s.29). Den forskningen visade också att barnens resultat varierade mycket beroende på i vilken sorts förskola de deltagit i. Olika miljöbetingelser påverkade barnens utveckling, så som, barngruppens storlek, antalet vuxna och deras utbildningsnivå och om det

var stor personalomsättning visade sig påverka barnens utveckling negativt (ibid.). I den andra forskningsvågen forskade man kring just den yttre miljön och dess inverkan. Det blev då en fokus på hur resurserna fördelades. I dessa undersökningar fann man att trots likartade yttre betingelser och lika stora resurser så kunde kvaliteten på förskolorna visa stora variabler. I den tredje vågens forskning centrerades frågeställningarna kring hur den mänskliga miljön runt barnen på förskolan var. Förhållningssättet mellan pedagoger och barn och hur pedagogerna kommunicerade med barnen. Det är det som Gunni Kärrby vill kalla för pedagogisk kvalitet. I den fjärde forskningsvågen som Gunni Kärrby beskriver, handlar det om hur förskolemiljön samverkar, förhåller sig till barnets sociokulturella bakgrund, föräldrarnas attityder och värderingar. Gunni Kärrby menar att grunden för kvalitetsbegreppet är:

Vad är bäst för barnen? Hur utformar vi en verksamhet som ger maximala betingelser för barn att lära sig förstå, känna samhörighet, glädjas och skapa? (Kärrby 1997, s. 30)

2.2 Historik

Allt ifrån det att de första barnträdgårdarna öppnade och fram till nutid så har utvecklingen av det pedagogiska arbetet utvecklats. Från att ha varit en plats där förvärvsarbetade mödrar kunde ha sina barn under några timmar till att idag vara den första delen i det svenska utbildningsväsendet.

Ur ett historiskt perspektiv vill jag lysa extra på de mest tongivande omsorgsformerna som bedrevs i storstäderna från det förra seklets början, barnkrubbor, barnträdgårdar och storbarnträdgårdar. Barnkrubborna var främst en inrättning av social karaktär som riktade sig till fattiga mödrar och barnen vistades under hela dagen på dessa (Markström 2007, s. 12). I barnkrubborna skulle barnen socialiseras och bli en del av det offentliga rummet. Parallellt med dessa barnkrubbor fanns även Barnträdgårdarna som var inspirerade av idéer från den tyske filosofen Friedrich Fröbel och de ”Kindergarten” som växt fram i Tyskland i början på 1900-talet. På barnträdgårdarna vistades i första hand barnen till de bättre bemedlade föräldrarna och här fanns också en uttalad pedagogisk filosofi. Alva Myrdal var en förgrundsfigur när det handlar om förskolans framväxt i Sverige under mellankrigsåren. I hennes bok ”Stadsbarn” (1935) beskrev hon sina idéer om hur barnen skulle fostras i det moderna Sverige, Hon ansåg att både barnträdgårdar och barnkrubbor var bristfälliga institutioner ur ett pedagogiskt per-

spektiv och efterlyste en utbildning av de pedagoger som arbetade med de yngsta barnen. Hennes förslag till barnomsorg var Storbarnkammare, där staten skulle kunna övervaka barnens fostran till medborgare i Sverige (Markström 2007, s.13).

2.2.1 Från kvantitet till kvalitet

Från kvantitet till kvalitet I ”Betänkandet avgivet av 1968 års barnstugeutredning” (SOU 1972: 26 1972) finns angivet hur förskolans övergripande mål ser ut och bör nås. De poängterar att förskolan inte ska bedriva undervisning i traditionell mening och att de inte ska ställas under prestationskrav, varken på de pedagoger som arbetar på förskolorna eller barnen ska arbeta under bindande kursplaner. I intentionen för förskolan finns det tydliga riktlinjer på att förskolans stora uppgift är att påverka familjens och barnens levnadsstandard. Förskolan var en del i den förebyggande barnhälsovården, inte en del av barnets samlade skolgång. I ”Barnstugeutredningen” utgår författarna också ifrån att barndomen är annorlunda emot när de första ”Barnträdgårdarna” växte fram på 1930- talet. De pratar om den svenska Kärnfamiljen som en bas för en trygg barndom och socialtrygghet (SOU 1972:27 1972, s. 15). De uttrycker också en oro över det faktum att de unga arbetande föräldrarna saknar den äldre generationens kunskaper och traditioner när det gäller barnens fostran. I utredningen framgår det att myndigheterna avser att det åligger förskolan att vara en del i den fostran och möjliggöra en vidgad och fördjupad relation med omvärlden. Det finns också en otrolig mängd handfasta idéer om hur verksamheten kan och bör organiseras (SOU 1972:26, SOU 1972:27 1972) för att hålla en så hög kvalitet som möjligt.

2.2.2 Nytt samhälle

Det har hänt mycket i Sverige på de 40 år som gått sedan den här rapporten kom ifrån Socialdepartementet. Från att ha legat under socialtjänstlagen till att hamna i skolans värld så har en förändring skett. Familjestrukturen och de sociala förhållandena har förändrats och kärnfamiljen är inte längre den gällande normen. I tjugohundratalets Sverige möter vi ett mångkulturellt samhälle med en stor variation av familjestrukturer och sociokulturella bakgrunder. Det är en helt annorlunda barndom och som barn ifrån Ronna och barn ifrån Täby Kyrkby upplever och för att kunna möta den verkligheten så måste vi som arbetar inom förskolan noga tänka över

hur vi ser på vårt uppdrag och vad det är som vi i läroplanen har ett uttalat uppdrag att komplettera hemmen med (Lpfö 98, s.13).

I Skolverkets kunskapsöversikt ”Perspektiv på barndom och barns lärande; en kunskapsöversikt om lärande i förskolan och grundskolans tidigare år” (2010, s. 40-41) står det att en klar majoritet av barn i Sverige fortfarande växer upp i en kärnfamilj men att begreppet är för smalt. Drygt 20 % av alla barn lever idag i en familjekonstellation med endast en förälder. Tidigare så förstärkte skolan och kärnfamiljen varandra i fostran av barnen och i dess reproduktion av kulturella värden och normer. En av konsekvenserna av att båda föräldrarna nu oftast är förvärvsarbetande är att barns materiella villkor har ökat markant under 1900 talets senare hälft. En annan ”sanning” är att föräldrarna generellt sett tillbringar mer tid tillsammans med sina barn och ofta prioriterar barnens behov före sina egna, både materiellt och emotionellt, än förr i tiden (ibid.). Den gode föräldern som kan ses som en norm i Sverige sedan 1960 talet har ett allt större ansvar för barnets utbildning och läxläsning. I valfrihetens Sverige adderar samhället på stressen kring för ”den gode föräldern” som förväntas vara kompetenta och rationella konsumenter vid till exempel val av förskola (ibid.).

Under långa tider så har barns välfärd och fostran varit en strikt familjangelägenhet men har i allt större utsträckning blivit en offentlighetens ansvar. Genom att kvinnornas roll i samhället har förändrats och behovet av att bevara en god samhällsordning så har ansvaret för barns fostran, omsorg och utbildning överlämnats åt institutioner som förskola och skola (Skolverket 2010, s. 48). Från början höll sig skolan oberoende hemmen för att på det sättet kunna garantera ett likvärdigt bemötande av alla familjer som kom till skolan. Detta har sedan 1980 talets slut förändrats och pedagoger och föräldrars relationer präglas allt mer av gränsöverskridande.

Delaktigheten ifrån föräldrarnas och barnens sida i förskolans verksamhet efterfrågas av förskolan och skolan och det finns tydliga paralleller mellan föräldrarnas delaktighet i barnens skolarbete och barnens prestationer i skolan. Det ligger då en risk i att resurssvaga föräldrar med invandrarbakgrund till exempel, kan påverka barnens resultat i skolan då de kan ha svårt att vara delaktiga på grund av språkbarriärer (ibid.).

2.2.3 Ny barnsyn

Förändringar har även skett i synen på barnen, demokrati, och framförallt synen på förskolan som en skolform. Synen på barn som kompetenta och kunniga är relativt ny i Sverige och i

förskolan. Det finns fortfarande pedagogiska verksamheter som utgår ifrån barnet som natur, i motsats till den barnsyn som läroplanen utgår ifrån. När man ser på barnet som natur utgår pedagogen ifrån Piagets utvecklingssteg (Jerlang 2008, s. 300) Varje barn drivs av en universal utvecklingssteg där varje steg i utvecklingen kommer efter varandra. Varje barn måste genomgå varje stadium av utveckling innan det kan utvecklas vidare. Barnet är då helt utlämnat till naturen att ”växa” och pedagogens roll blir att tillgodose barnens behov i det stadium av utveckling som det befinner sig i.

När förskolans och samhällets syn på barnet förändras så ställer det höga krav på de pedagoger som arbetar med barnen. Dagens kompetenta och kunskapssökande barn står i bjärt kontrast med ”barnet som natur”. Dominerande filosofiska grundtankar i den ”nya” barnsynen har den italienske pedagogen och filosofen Loris Malaguzzis (Dahlberg, Åsén i Forsell (red.) 2005, s.190-210) och den ryska pedagogen och forskaren L S Vygotskijs (Säljö i Forsell (red.) 2005, s.109-130) tankar om barn och barndom lagt grunderna. Även den italienska läkaren och pedagogen Maria Montessoris (Ahlqvist, Gustafsson, Gynther i Forsell (red.) 2005, s.168) tankar om barns lärande och utvecklingspotential har haft stort inflytande över den nya barnsynen och kunskapssynen som nu mera är rådande i Sverige. Varje barn har rätt att utvecklas efter sin egen kompetens och utmaningen ligger i att kunna utmana och göra verksamheten meningsfull för alla barn, oavsett mognad och utvecklingsnivå. Att se på barn med kompetenser och möjligheter får konsekvenser även för konstruktionen av moderskap. Om vi ser på barn som medskapare och konstruktörer av sin egen kunskap, kultur och identitet så behöver barnen andra människor att relatera till, både barn och andra vuxna och att då bara ha en vårdare skulle i realiteten kunna verka hämmande på barnets utveckling (Dahlberg, Moss & Pence 2001, s. 80).

Med diskursen om det kompetenta barnet i fokus så hävdar bland annat förespråkare för den pedagogiska filosofin från Reggio Emilia, i norra Italien, att förskolan och föräldrarna tillsammans samverkar varandra med olika, lika viktiga delar (ibid.). Gunilla Dahlberg, Peter Moss och Alan Pence menar att om man betraktar barndomen som ett socialt fenomen inom en viss kontext blir barnen medkonstruktörer av sin egen identitet, kunskap och kultur i stället för reproducenter av de samma (2001,s. 84). Det betyder i sin tur att barnen får ett ökat ansvar för sig själva och för att förverkliga sina möjligheter.

2.2.4 Ny syn på moderskapet

Även moderskapet har under 1900 talet konstruerats i en social kontext (Dahlberg, Moss & Pence 2001, s.72). Under det förra seklet så konstruerades en diskurs om att kvinnan var determinerad till att ge den bästa omvårdnaden för de allra yngsta barnen. Det var det mest naturliga och om barn och mödrar skildes åt under de första tre levnadsåren så kunde detta leda till svårigheter för barnen senare i livet. I många länder i Europa, där igenom även i Sverige, blev detta den rådande diskursen. I undersökningar av medborgarnas attityder som gjordes inom EU 1993 framgick det att mer än 75 % av de tillfrågade ansåg att barn skulle vara hemma med sina mödrar innan de började skolan. Danmark var det enda Skandinaviska land som var med i undersökningen och där var andelen något mindre som delade den uppfattningen. Den här bilden om mödrar och deras barn har dock inga som helst empiriska belägg. Rent historiskt så är det en mycket ny och modern företeelse om att ett barn endast kan fostras av en, enda fostrare. Med ett bredare historiskt perspektiv så är tanken på att endast moderlig omvårdnad och fostran skulle vara normen, väldigt ovanlig (Dahlberg, Moss & Pence 2001, s.73).

3 Förskolans styrdokument

Förskolan ska bedriva undervisning och är från och med den 1 juli 2011 en utbildare av de allra yngsta medborgarna i vårt land. Förskolan är skyldig att lyda skollagen och Läroplanen för förskolan. Det som fortfarande är tydligt är att vi inom förskolan fortfarande inte har en läroplan i egentlig mening men en hel rad med mål för verksamheten och arbetet med barnen. Ett mål som är tydligt uttryckt är till exempel, målet att grundlägga demokratiska värden i barnen. Förskolan ska fostra ansvarstagande vuxna som tar ansvar och aktivt deltar i samhällslivet. *”Verksamheten ska bedrivas i demokratiska former och därigenom lägga grunden till ett växande ansvar och intresse hos barnen för att de på sikt aktivt ska delta i samhällslivet”*(Lpfö 98, s.4). Med det målet framför ögonen så har det sedan ”folkhemmets” dagar inte skett så mycket. Förskolans dilemma ligger i hur man på ett kvalitativt och objektiva sätt mäter målpåfyllelse. Den första frågan som då väcks är om det ens är möjligt att göra en helt objektiv bedömning på den egna verksamheten? *”Jag vet inte vad god kvalitet är, men jag känner igen det när jag ser det”*(Skolverket 2011, s.6). Med de orden öppnar skolverket sin text ”Att granska och förbättra kvalitet”. Kvalitet är ett begrepp som kan tolkas på många sätt, det ter sig så självklart men är svårt att få ett vetenskapligt förhållningssätt till (Skolverket 2011).

3.1 Vad säger skollagen?

Det är sedan den 1 januari 2006 lagstadgat att varje kommunalt bedriven förskola ska upprätta en kvalitetsredovisning som ett led i den kontinuerliga utvärderingen och uppföljningen av den egna verksamheten. Det som staten är ute efter på de olika förskolorna är en likvärdig och utmanande verksamhet som har ett tydligt fokus på det livslånga lärandet.

3 § Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.

4 § Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen som anges i 3 § ska genomföras även på förskole- och skolenhetsnivå. Kvalitetsarbetet på enhetsnivå ska genomföras under medverkan av lärare, förskollärare, övrig personal och elever. Barn i förskolan, deras vårdnadshavare och elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet. Rektorn och förskolechefen ansvarar för att kvalitetsarbete vid enheten genomförs enligt första och andra styckena.

9 § Utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas.
(SFS 2010:800, s.4)

Förskolan ska med hjälp av olika metoder utvärdera verksamheten och det förväntas att pedagoger, vårdnadshavare och barn ska vara delaktiga i dessa utvärderingar.

I Skolverkets allmänna råd ”Kvalitet i förskolan” (2005, s.12) står det uttryckligen att det är kvaliteten på det pedagogiska arbetet som skall utvärderas och bedömas, inte de enskilda barnens prestationer. Det står vidare att *”kvaliteten på den pedagogiska verksamheten bedöms utifrån måluppfyllelsen och verksamhetens förutsättningar”* (ibid.). I detta sammanhang innebär verksamhetens förutsättningar resurser så som, pedagogernas utbildningsgrad och kompetenser, materiella och ekonomiska resurser samt lokalernas beskaffenhet.

3.2 Vad säger läroplanen för förskola, Lpfö 98?

Läroplanen har tydligt uttryckt en intention att varje barns utveckling och lärande ska dokumenteras, utvärderas och analyseras för att på så sätt synliggöra förskolans kvalitéer och eventuella brister. Detta ska göras ur ett tydligt barnperspektiv (Lpfö 98 rev 2010,s.14). Uppdraget är tydligt, förskolans kvalitet skall bedömas utifrån hur väl varje barns möjlighet till utveckling och lärande ser ut på förskolan. Det centrala är alltså de olika lärande mål som finns i styrdokumentet. Att barn utvecklas sker så att säga per automatik. Läroplanen inleds med en text om grundläggande värden och normer som den svenska förskolan ska reproducera, dessa är det dock svårt att utforma en målbild för.

I läroplanen för förskolan Lpfö 98 står det bland annat att det är förskollärarens uppgift:

- att varje barns utveckling och lärande kontinuerligt och systematiskt dokumenteras, följs upp och analyseras för att det ska vara möjligt att utvärdera hur förskolan tillgodoser barnens möjligheter att utvecklas och lära i enlighet med läroplanens mål och intentioner,
- att dokumentation, uppföljning och analys omfattar hur barns förmågor och kunnande kontinuerligt förändras inom målområdena i förhållande till de förutsättningar för utveckling och lärande som förskolan bidrar med,
- att utvärderingsmetoder, hur dokumentation och utvärderingar används och påverkar verksamhetens innehåll och arbetssätt samt barns möjligheter att utvecklas och lära inom samtliga målområden kritiskt granskas, och
- att resultat av dokumentation, uppföljningar och utvärderingar i det systematiska kvalitetsarbetet används för att utveckla förskolans kvalitet och därmed barns möjligheter till utveckling och lärande.

(Lpfö 98, rev 2010, s. 14-15)

Tyngdpunkten för uppdraget som förskolepedagog ligger i att tillgodose samhällets krav på ansvarstagande, arbetsföra vuxna. Kvaliteten på förskolan blir avhängt på hur väl barnen klarar av de kunskapskrav som skolan och samhället kräver. I OECD rapporten ”Starting Strong 2” (2006, s.128) står det att läsa att det främst är engelskspråkiga (Nya Zeeland undantaget) länder och i Frankrike som den här förskolemetodiken är vanlig. Förskolepraktikerna är främst en förberedelse för att klara av skolan. Där ligger tyngdpunkten på lärandet på matematiska och språkliga färdigheter. I rapporten beskrivs den Svenska och nordiska förskolepedagogiken som:

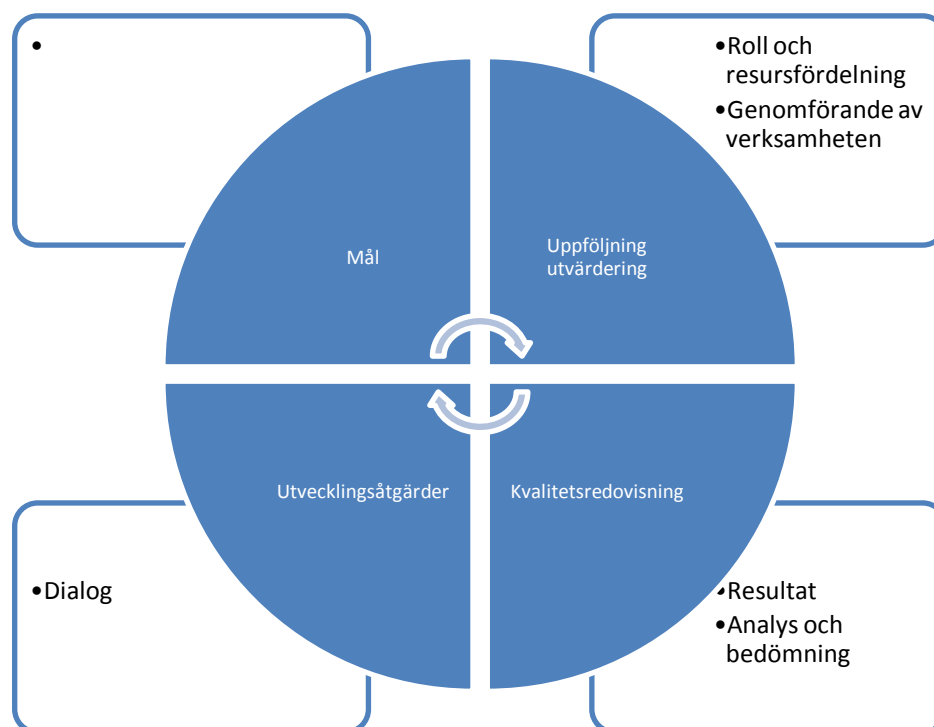
The pedagogical relationship between children and educators seems to be most effective when the relationship includes care, upbringing and concern for the general well-being of each child, as well as support the children’s learning. This integrated approach and relationship is found in the concept of pedagogy, encountered in the social pedagogy of Nordic and Central Europe (Starting Strong 2: Early Childhood Education and Care 2006, s.128)

Styrkan i den svenska pedagogiska verksamheten på förskolorna ligger i kvaliteten i de mellanmännsliga relationerna som byggs upp mellan barn och barn, barn och pedagogerna och mellan pedagogerna och föräldrarna. Kvaliteten i den svenska förskolan bygger på en helhets- syn, där vård, omsorg och lärande, utveckling skapar förutsättningar för utveckling och läran- de. Rapporten beskriver också hur de svenska förskolorna arbetar med återkommande kvali- tetsredovisningar för att säkerställa att förskolorna håller sina mål och intentioner (OECD 2006, s. 139-140).

4 Kvalitetsredovisningar

Som en del i det systematiska kvalitetsarbetet används olika former av utvärderingsmetoder som alla grundar sig på olika teoretiska antaganden på barn och lärande. I boken ” Barns lärande – fokus i kvalitetsarbetet” diskuterar författarna, Sonja Sheridan och Ingrid Pramling Samuelsson olika modeller (2009, s. 53-66). Deras utgångspunkt är att det är i kvaliteten på barns lärandesituationer, processer som förskolan ska utvärdera och bedriva utvecklingsarbete på. Det finns många olika metoder för att utvärdera förskolans verksamhet på även om det ibland kan verka som att alla utvärderingar är fokuserade på samma saker och ställer samma frågor. Så är det naturligtvis inte (2009, S. 54). Själva utvärderingen har i huvudsak två funktioner, det ena är kontrollera att verksamheten uppnår uppsatta mål. Det andra är för att kunna lysa på områden i verksamheten som behöver utvecklas eller stärkas. Så här illustreras en fungerande kvalitetsutveckling av skolverket (2010, s. 10).

4.1 Självskattning med BRUK

Ett verktyg som kan användas för ett metodiskt kvalitetsarbete är BRUK, Bedömning, Reflektion, Utveckling och Kvalitet, som Skolverket har arbetat fram (Skolverket 2010,s.14). Med hjälp av fastställda kriterier, som Skolverket slagit fast, ska förskolans ansvariga och pedagoger själva skatta sig hur väl olika påståenden kännetecknar den förskola som ska kvalitetsbedömas. Till sin hjälp har skolledning och förskolans pedagoger en handledning om hur bedömningen och kvalitetsarbetet ska gå till väga. De kriterier som förskolans pedagoger ska kvalitetsbedöma är:

- Demokratiskt förhållningssätt
- Utveckling och lärande
- Särskilda stödinsatser
- Samverkan mellan hem, skola och fritidshem
- Systematiskt förhållningssätt
- Måldokument
- Förskolechefens/rektors ansvar och skyldigheter

(Att förbättra och granska kvalitet, Skolverket 2010, s.14-15)

Genom att självskatta verksamheten med hjälp av en 4 gradig skala så kan förskolan sedan få fram en bild av hur väl verksamheten lever upp till de satta målen i förskolans styrdokument. Med hjälp av den bilden kan man sedan utse prioriterade utvecklingsområden där man på förskolan sätter in extra resurser genom kompetensutveckling eller dylikt.

4.2 Skattning av Kvalitet med hjälp av ECERS

I ett tidigare avsnitt i min uppsats så nämner jag en metod som kallas ECERS. Det är en förkortning av Early Childhood Environment Rating Scale och är framtagen av Thelma Harnes och Richard Clifford i USA i början på 1980 talet. Det är precis som BRUK en standardiserad metod som utgår ifrån fastställda kriterier för att på ett överskådligt sätt kunna bedöma kvaliteten mellan olika förskolor (Sheridan och Pramling Samuelsson 2009, s. 57).

ECERS- skalan tar upp både fysiska och pedagogiska betingelser i förskolemiljön. Bedömningen omfattar ett antal ”typsituationer” som kan anses ha betydelse för barns utveckling och

lärande (Skolverket 2010, s. 19). Varje variabel har undervariabler men de sju huvudvariablerna är:

- Vård- och omsorgssituationer
- Möblering och materialets placering
- Språk- och begreppsinsläring
- Aktiviteter för grov- och finmotorik
- Skapande verksamhet
- Social utveckling
- Vuxnas behov

(Att granska och förbättra kvalitet, Skolverket, 2010, s. 19)

ECERS försöker att fånga det klimat som råder på förskolan och hur det klimatet påverkar barnens möjlighet till utveckling och lärande (Ibid.). Till sin hjälp använder man sig utav tränade observatörer som besöker förskolan och samtalar med personalen om hur de brukar arbeta med barnen.

4.3 Föräldrarnas kvalitetsmätning

I flera av Sveriges kommuner har man som ett led i kvalitetsmätningarna infört olika skolenkäter. Från och med 2011 så lämnade Järfälla kommun ut skolenkäter till alla föräldrar vars barn var inskrivna på förskola eller dagbarnvårdare. Detta som ett led i att öka föräldrarnas delaktighet och inflytande och för att det ska vara lättare att jämföra kommunens olika verksamheter. De frågor som föräldrarna får svara på är indelade i olika områden, de är;

- Kunskapsinhämtning och färdighetsutveckling
- Trivsel, trygghet, jämställdhet och likabehandling
- Inflytande och delaktighet

(Järfälla Kommuns Skolenkät 2009)

Med hjälp av föräldrarnas svar på enkäten kan förskolan och kommunens tjänstemän få hjälp med att synliggöra de utvecklingsområden som förskolans har. Det som till exempel inte blir besvarat i enkäterna är vad föräldrarna menar med trygghet eller inflytande.

4.3.1 Kritiska röster till kvalitetsmätningar

Det finns flera kritiker till att mäta kvalitet på det här sättet. En kritik som har förts fram är att det kan vara svårt att bedöma kvalitet på en tjänst som i mycket handlar om mellanmänsklig interaktion och känslor. Alan Pence, Peter Moss och Gunilla Dahlberg har i sin bok "Från Kvalitet till Meningsskapande" (2001) försökt att frångå detta sätt att tänka kring förskolan och lyfter fram barnobservationer och pedagogiska dokumentationer som en metod att utveckla verksamheten och synliggöra barnperspektivet i förskolan. Lisbeth Lundahl (2004, s.174-177) ser kvalitetsgranskning som en del i ett styrsystem som regeringen blivit tvingade till att införliva i verksamheten, då centralstyrningen försvann när förskola och skola hamnade under kommunernas ansvar på 1990 talet. För att kunna arbeta mot en förskola och skola som var likvärdig så infördes kravet på att kommunerna skulle arbeta med kvalitetssäkring av dessa verksamheter. Det första kvalitetssystemet lanserades och antogs av riksdagen i september 1997. I en utvärdering av hur kommunerna levt upp till bestämmelserna om kvalitetsredovisning visade 2001-2002 att endast ett fåtal kommuner levt upp till dem (Lundahl 2004, s. 179). Reglerna skärptes då 2003.

Att tvingas värdera och dokumentera sin egen verksamhet samt bli värderad av kollegor kan ses som ett exempel på (sådan) självreglering, som har fördelen att framstå som mer legitim och politisk neutral än styrning uppifrån. (Power 1997, i Lundahl 2004, s.180)

Lundahl säger vidare att styrning uppifrån med hjälp av självstyrning har ökat och har den privata företagsmarknaden som förebilder i sin struktur för att öka effektiviteten. I den fria konkurrensens spår, då den offentliga sektorn har blivit konkurrensutsatt, innebär det att delaktigheten i kvalitetsarbetet ökat hos de anställda. Det innebär också att varje intressent i arbetet med kvalitetsutveckling kan hållas ansvarig och skuldbeläggas om resultaten är dåliga eller låter vänta på sig (2004, s. 181).

Dahlberg, Moss och Pence har tagit upp det faktum att kvalitet i deras mening, inte kan inrymma tillräckligt mångfaldiga perspektiv eller frågor om det kontextuellt specifika och subjektiva (2001, s. 9). De har i stället kallat det för meningsskapande. De menar att bakom

”problemet med kvalitet” är en känsla av en brist eller ett tillkortakommande som skall åtgärdas med hjälp av till exempel expertis och mätningar av olika slag.

Jag bestrider allmängiltigheten hos varje konstruktion av “kvalitet”. En sådan konstruktion leder oundvikligen till en värld av standardiserat recept på barndomskvalitet ... Det finns många möjliga kriterier för kvalitet, och de är alla nära länkade till övertygelser om mål och funktioner.. Dessa övertygelser är i sin tur formade av perspektiv på barndom, av kulturella mönster och av personliga värderingar. (Woodhead 1996 se Dahlberg, Moss och Pence 2001, s. 7)

Gunni Kärrby skriver i sin artikel att det inte är så sannolikt att en person utan pedagogisk utbildning eller erfarenhet kan göra en kvalitetsbedömning av det pedagogiska klimatet på en förskoleavdelning (1997, s. 27). Hon menar att bedömning av kvalitet skulle kunna ses som en del av lärares professionalism.

I dagens samhälle förlitar vi oss i allt högre grad på experter som undersöker kvaliteten på de saker vi konsumerar (Giddens 1991, i Dahlberg, Moss & Pence 2001, s.138). Dahlberg, Moss och Pence menar också att dessa olika experter ska hjälpa konsumenterna att slippa hantera den osäkerhet som kan finnas i de mängder av ”fria” val som de ställs inför i allt högre grad i dagens samhälle. Experterna ska garantera att det konsumenterna får är av god kvalitet då deras främsta uppgift är att mäta och definiera kvalitet. Det gör att människor i allt högre grad förlitar sig på dessa kvalitetsrapporter i tron på att experterna är objektiva i sina mätningar (2001, s. 139).

5 Min frågeställning

Kvalitén ligger så att säga i betraktarens ögon menar Gunilla Dahlberg, Peter Moss och Alan Pence i sin bok ”Från Kvalitet till meningsskapande - Postmoderna perspektiv, exemplet förskolan”(2001, s.7). För att kunna göra objektiva kvalitetsmätningar så krävs det att pedagogerna har stor kompetens att observera, reflektera, dokumentera, utvärdera, analysera, tolka och skriva ner resultaten på ett objektivt sätt menar författarna till ”Barns lärande – Fokus i kvalitetsarbetet”, Sonja Sheridan och Ingrid Pramling Samuelsson (2009).

Det mest centrala i min frågeställning är hur väl de statliga kvalitetskriterierna stämmer överens med de kvalitetskrav som barnens föräldrar ställer.

Vad är god kvalitet ur ett föräldraperspektiv?

6 Metod och tolkningsförfarande

Jag besökte en öppen förskola vid två skilda tillfällen. Jag presenterade mig själv och berättade om varför jag var där och frågade dem om det var några som var intresserade av att svara på några frågor för att hjälpa mig i mitt forskande om föräldrars tankar om vad ”God kvalitet” var för dem som brukare av förskolan. Många av de föräldrar som var där vid båda tillfällen var mycket intresserade av att prata med mig och det verkade som om ämnet var mycket angeläget och aktuellt för de allra flesta då det snart är dags att börja inskola deras barn på olika förskolor i kommunen. Det fanns också några föräldrar som tydligt deklarerade att de inte hade reflekterat över de olika förskolornas kvaliteter utan de hade bara valt den förskola som låg närmast deras eget hem och de var mer ovilliga att prata med mig.

6.1 Etiska överväganden

Innan jag satte på bandspelaren vid varje intervju så berättade jag närmare vad mitt syfte med intervjun var. Jag berättade också hur jag skulle bearbeta materialet och vilka som skulle kunna komma i kontakt med dem. Intervjupersonerna fick också möjlighet att dra sig ur intervjun när de ville om de kände att jag ställde frågor som de inte kände sig bekväma med. Jag hade redan innan jag beslutat mig för att besöka förskolorna gjort vissa etiska överväganden i förhållande till de punkter, frågeställningar som professorerna Steinar Kvale och Svend Brinkmann ställer upp i ”Den kvalitativa forskningsintervjun” (2009, s. 84-85). Jag fick även alla de intervjuades samtycke till att använda mig av det insamlade materialet, efter det att jag garanterat deras absoluta anonymitet och att inte vidarebefordra den information som de gett mig på ett sätt så att deras identitet på något sätt skulle kunna röjas. Vidare så var jag noga med att poängtera att vi inte talade om ”deras” förskolors namn eller enskilda pedagogers namn under intervjun.

6.2 Val av informanter

Jag valde att djupintervjua 11 olika föräldrar som besöker en öppen förskola i den kommunen som jag arbetar i. För att inte blanda in min yrkesroll som pedagog på en förskola i kommunen så har jag valt att besöka en öppen förskola i en annan kommun. Jag ville inte att samtalen ska riskera att bli samtal om hur jag och min förskola arbetar i förhållande till de svar som föräldrarna gav på mina frågor om deras syn på vad ”God kvalitet” på förskolan är. Jag intervjuade 11 familjer men fick, av skäl som jag beskriver nedan, lov att endast använda mig utav 10 av intervjuerna. Jag valde inte föräldrarna som deltog utan ställde en öppen inbjudan till alla föräldrar som befann sig på öppna förskolan de dagar jag var där på besök.

6.3 Hur gick intervjuerna till?

Med mig på intervjun hade jag papper och penna och en digitalbandspelare. Jag kom att sammanfatta varje intervju i direkt anslutning till den men valde att inte föra några anteckningar under själva intervjun för att undvika att missa viktiga detaljer. Övrigt kan sägas att jag försökte att sitta i ett eget rum med endast informanten och deras barn under intervjun för att försöka att eliminera störningsmoment och för att i mesta möjliga mån endast få deras egen åsikt som inte påverkats av andra föräldrars svar på de olika frågorna. Det faktum att barnen var närvarande gav i de flesta fall respondenterna tid att fundera på min fråga och deras svar. Jag upplevde endast i en av intervjuerna att barnets närvaro var ett störningsmoment och valde i min slutgiltiga bearbetning av intervjuerna att inte använda mig utav den intervjun.

6.4 Tolkningsförfarande av intervjuerna

Jag transkriberade alla 11 intervjuerna i skriftspråk för att underlätta min tolkning och analys av texterna.

De frågor som jag använde mig utav i intervjuerna var:

1. Vad var det absolut viktigaste skälet till att ni valt den förskola som ni nu har ert barn på?
2. Vilka övriga faktorer var avgörande när ni valde förskola?

3. Vad är god kvalitet för er föräldrar, för er och för ert/era barn?

Jag ställde också följdfrågor för att få föräldrarna att på ett djupare eller i vissa fall, ett mer nyanserat sätt beskriva vad de menade med till exempel ”rykten”.

Efter det att jag transkriberat alla 11 intervjuer så bedömde jag att de svar som jag fått av en förälder var allt för påverkade av att hans son hade varit med under intervjun och tagit allt för stor fokus ifrån mina frågor. Svaren blev osammanhängande och ibland ytliga. Jag valde då att helt ta bort hans intervju ur min studie. Därefter så delade jag in informanternas svar i olika teman allt efter som de kom upp i intervjuerna. Jag sammanställde sedan alla intervjuerna för att lättare få syn på eventuella mönster som framkom i deras svar på mina frågor. Detta gjorde jag med hjälp av meningskoncentration av svaren som informanterna gett mig under intervjuerna (Kvale, Brinkmann 2009, s.221-222). De teman som synliggjordes i den processen har jag också valt som rubriker i min intervjusammanställning.

6.4.1 Granskning av metod och tolkningsförfarande

Generaliserbarheten av min undersökning är begränsad då jag använde mig av ett så begränsat antal intervjuer i min undersökning. Det har också varit svårt att behålla sig objektiv till mina informanter då min egen förförståelse och åsikter lätt skulle kunna leda informanterna till att svara så som jag tänker kring kvalitet på förskolan. Jag har dock lagt mig till vinn att i största möjliga mån förhålla mig neutral, objektiv i mina intervjusituationer. Steinar Kvale och Svend Brinkmann skriver i boken ”Den kvalitativa forskningsintervjun” (2009, s. 188-189) att det inte bara är frågor som kan var ledande och hota validiteten på resultaten. Även den intervjuandes kroppsspråk och minspel kan påverka den intervjuade. Samtidigt så var intervjuerna ett samtal och ett viss mått av påverkan i interaktionen går inte att undvika då kunskap konstruerades i och genom vårt möte, i den mellanmännsliga kommunikationen (Kvale, Brinkmann 2009, s. 189). Så här i efterhand så tror jag att jag skulle behövt ha intervjuat fler föräldrar för att öka den vetenskapliga validiteten på min undersökning men på grund av utrymmes- och tidsbrist så har de elva intervjuerna gett en bild av hur den här föräldragruppen, just nu, 2011, tänker runt begreppet ”God kvalitet” på förskolan.

7 Intervjusammanställning

Jag kommer att redovisa de kvalitetskriterier som jag fick fram i min analys av deras svar i intervjuerna separat för att kunna fördjupa mig i varje aspekt. De kriterier som föräldrarna uppgav var:

1. Rykten
2. Närhetsprincipen
3. Pedagogernas förhållningssätt och engagemang
4. Miljön; både inomhus och utomhusmiljön
5. Storleken på barngruppen

Jag har valt att slå ihop ytterligare några kriterier på grund av att det var svar som jag fick av endast enstaka föräldrar. Deras svar väljer jag att presentera under samma rubrik;

6. Undantagen som sticker ut.

7.1 Rykten:

I mina intervjuer av föräldrarna framkom tydligt en bild av att föräldrarna till mycket stor utsträckning är utlämnade till andra familjer och föräldrar när de först ska välja förskola. I alla intervjuer framkom att den första ”kontakten” med förskolans värld är ryktesvägen. I samtal med andra hemmavarande föräldrar eller grannar så fick de information om de förskolor som låg i närheten av deras bostäder. Förskolorna och deras olika kvalitéer avhandlas kontinuerligt i olika sociala sammanhang, på kyrkans öppna förskoleverksamhet, på lekplatser och på kommunens öppna förskola. Flera av föräldrarna uttryckte en viss oro över att man som förälder var tvungen att göra ett aktivt val av förskola till sitt barn så tidigt. De allra flesta av föräldrarna, 8 av de 10 föräldraparen uttryckte att de i detta stadium av urvalsprocessen inte hade något annat att gå på än just andras åsikter om de olika förskolorna.

Många men inte alla hade utnyttjat möjligheten att besöka olika förskolor innan de gjorde sina val. I de fall föräldrarna valt att inte besöka några förskolor så hade de inställningen att de i alla fall inte hade kompetens nog att bedöma om det var en bra förskola eller inte och om

det visade sig att barnet inte skulle trivas så kunde de ju ändra sig och byta förskola. Så här sa en mamma:

Vi kände väl att det inte var vi som skulle gå på förskolan utan vårt barn, så hur mycket vi än hade åsikter om saken så är det inte vi som ska vara där hela dagarna och funkade det inte så byter vi. (Mamma i intervju 2011-04)

I intervjuerna framkom ett tydligt mönster som visar en bild av att de saknar information kring vad förskola är och kan vara när den fungerar på ett bra sätt. Deras svar gav en bild av att många fortfarande ser förskolan som en trygg plats att få omsorg och bli aktiverad i sociala sammanhang. Föräldrarna är utelämnade åt varandra och åt, ibland onyanserade rykten om vad de kan förvänta sig utav förskolorna. De rykten som florerar har lite olika karaktär. I många fall handlar det om hur föräldrar har blivit mottagna när de kommit på besök eller i ett fall så gick det rykten om att pedagogerna på en förskola rökte och det var en orsak till oro i den föräldragrupp som jag intervjuade, ”Vem tar hand om barnen när fröknarna är ute och röker hela tiden?” som en mamma uttryckte det. När jag försökte att få föräldrarna att fördjupa sig i vilka rykten som de hade tagit med i beräkningarna när de valt förskola så blev svaren ändå ganska onyanserade. Bra pedagoger, små barngrupper och att barnen vistas utomhus varje dag var också saker som kunde florerat ryktesvägen.

Hälften av föräldrarna tog också upp hur magkänslan hade påverkat dem i deras val av förskola. De hade alla valt att besöka fler förskolor innan de beslutade sig för vilken förskola de vill att deras barn skulle gå på. Deras slutliga val grundade de sedan på sin egen magkänsla

Vi hade tänkt att vi skulle välja den andra, den som låg närmast men vi gick på magkänslan där. Hon som visade runt var så lugn och så var dom ute mycket, det blev det viktigaste... Magkänslan (Pappa i intervju 2011-04)

7.2 Närhetsprincipen

Alla sa att de inte hade någon kunskap i att bedöma om förskolorna var olika rent kvalitativt utan den första parametern som de tog hänsyn till i urvalet var, var förskolan, rent geografiskt låg belägen. Närheten till hemmet eller kommunikationer var mycket viktigt i detta skede av urvalsprocessen.

Vi tänkte praktiskt, förskolan ligger tre minuter hemifrån. Vi viste att det skulle bli fullt ös och så när båda jobbar och då valde vi rent praktiskt för att kunna hämta och lämna och så... smidigt. (mamma i intervju 2011-04)

Så förklarar en av mammorna som jag intervjuade på öppna förskolan vad det var som styrde hennes och pappans val när de skulle välja förskola till deras första barn. Det är dock den vanligaste orsaken till att föräldrarna hade valt så som de valt när jag intervjuade dem. Att förskolans belägenhet ska passa familjens logistik och familjesituation är mycket tydligt i min undersökning. Några av föräldrarna valde att helt strunta i att besöka förskolorna och valde bara utifrån det kriteriet. Om det inte var den allra viktigaste orsaken till att föräldrarna valde en förskola till sitt barn så var det ett av skälen till att de valde som de valde. Närhetsprincipen fanns med i alla föräldrars urvalsprocess på något sett. Om de hade besökt flera förskolor som de upplevde som likvärdiga, i deras tycke, så föll sedan valet alltid på den förskola som låg närmast hemmet eller allmänna kommunikationsmedel.

7.3 Pedagogernas förhållningssätt och engagemang

”Jag tror faktiskt att hjärtat är personalen. Hur de är och hur de behandlar barnen”.

(Mamma i intervju 2011-04)

Genomgående för alla svar jag fick var att det mest centrala för att föräldrarna skulle känna att de fick en förskola med god kvalitet var hur pedagogerna var. Citatet inledningsvis är sagt av en mamma som har två barn, varav den äldsta går på förskolan. Hon liksom alla andra föräldrar bedömde det som mycket viktigt hur pedagogerna på förskolan förhöll sig till barnen och varandra på förskolan. En förälder såg personalens trivsel som en kvalitetsbarometer. Om pedagogerna trivdes och stannade länge på en förskola så innebar det, för honom att kvaliteten på verksamheten var god.

Alla föräldrar ansåg att det var mycket viktig för barnets trivsel hur pedagogerna förhöll sig till varandra och barnen. Att bli bemött med respekt och bekräftad för den man är, svarade många av föräldrarna var en viktig kvalitetsaspekt, ur deras perspektiv. Att pedagogerna var nära barnen och var aktiva tillsammans med barnen var även det en viktig barometer på hur

engagerade pedagogerna var i sitt uppdrag enligt föräldrarna som jag intervjuade. Föräldrarna ansåg att pedagogernas förmåga att möta alla, både barn och vuxna med respekt för andras behov och olikheter var en viktig kvalitetsaspekt. Att se alla som olika individer med olika behov men ändå bli behandlad rättvist var en aspekt av kvalitet som de ansåg att de kunde känna i möten med förskolepedagoger. Flera av föräldrarna såg svårigheter i att på ett lätt sätt kunna bedöma en pedagogs engagemang, eftersom de inte var de som befann sig på förskolan under dagarna. De bedömde det i mötena som ägde rum på förskolan i hallarna vid lämning och hämtning av sina barn och under de samtal som de hade med pedagogerna på deras barns utvecklingssamtal. Vid lämning och hämtningar så gick de ännu en gång på magkänsla.

Vet fröknarna var min unge är och vad han har gjort... eller står de med listan och prickar av... jag har tolv barn här ... en, två, tre. (Pappa i intervju 2011-04)

Att föräldrarna känner att alla barn blir sedda och bekräftade och inte bara ett barn att hålla ordning på, var en åsikt som gick igen hos de flesta föräldrarna. Att vara trygg i att deras barn blev bekräftat och fick möjlighet att utvecklas i en trygg miljö med pedagoger som var nära barnen var viktigt för alla föräldrarna

7.4 Miljön, den yttre och den inre

Förskolans yttre miljö, hur den låg var olika viktigt för föräldrarna. Det viktigaste var att förskolans gård var spännande och innebar lite naturliknande miljöer. Att miljön var inbjudande och verkade säker. Däremot så var det inte viktigt för föräldrarna hur förskolans närmiljö såg ut. Förskolor kunde vara ”bra förskolor” även om de låg mitt i ett centrum. Det som var viktigt för föräldrarna var däremot hur förskolan såg ut på insidan. Miljön sedd ur både säkerhet och aktivitetsmöjligheter vägdes noga in i föräldrarnas kvalitetskriterium. Flertalet av respondenterna ansåg dock att det var väldigt viktigt att barnen blev synliggjorda på förskolan väggar. En allt för avskalad miljö kändes ovälkommande och nästan barnfientlig, så här uttryckte sig en förälder;

Det kändes inte som om fyra, femåriga barn skulle få göra vad de ville med det här rummet... så skulle ett barn inte vilja ha det... det var vitt och trä och gråa mattor... kala väggar. (Pappa i intervju 2011-04)

Trygghet är en aspekt på kvalitet som var svår för föräldrarna att precisera. Att veta att barnen var trygga, rent materiellt var en aspekt. De kunde gå ifrån förskolan och veta att barnen skulle få mat, torra blöjor och få vistas utomhus var en sorts trygghet. Den typen av trygghet gick lätt att beskriva för föräldrarna. Den andra sortens trygghet handlar om pedagogernas förhållningssätt och bemötandet som föräldrar och barn upplevde att de fick av dem som arbetar på förskolan i stort. Den sortens trygghet bygger på det mellanmännsliga planet och är svårt att sätta ord på. Det är mer en känsla, kanske ännu en gång den berömda ”magkänslan”.

7.5 Storleken på barngrupperna

Flera av de intervjuade föräldrarna poängterade att de vid valet av förskola till sina barn hade varit intresserade av att få reda på hur stora barngrupperna var och hur många pedagoger det arbetade med barngruppen. Intressant i detta sammanhang är att inte någon av föräldrarna frågade efter pedagogernas utbildningsbakgrund. Så här sa en mamma;

Jag tror att det var 70 eller 80 procent som var utbildade för att jobba med barn [var det 70 % förskollärare eller vilken utbildning hade de?] Nej, det vet jag inte ... tror det var flest barnskötare, men de har jobbat jättelänge. Hon som har hand om XX är mormor (Mamma i intervju 2011-04)

Vilken utbildning som pedagogerna har är av mindre betydelse för föräldrarna, det centrala för dem var att det inte var för många barn per pedagog. Jag frågade om de hade någon smärtgräns för hur många barn det fick ”gå” på en vuxen så hade föräldrarna inte något egentligt svar. En pappa sa så här;

Man vet ju att det är ekonomin som styr och kan en förskola ha små barngrupper så sparar de kanske in på maten eller på personalens löner... så egentligen så vet jag inte vad som är bäst. Bra vuxna borde kosta mer än dåliga fröknar... och det vill man ju inte ha på sin förskola, åt sitt barn. (Pappa i intervju 2011-04)

Föräldrarna var medvetna om att det är en fråga om ekonomiska resurser men det var ändå flera av informanterna som önskade att det var färre barn i barngrupperna då det skulle höja kvaliteten på verksamheten.

7.6 Undantagen som sticker ut

När jag intervjuade föräldrarna så framkom att endast ett fåtal var speciellt insatta i hur förskolan arbetade med utveckling och lärande eller vilka pedagogiska filosofier som var rådande på sina barns förskolor. Endast tre av de tio respondenterna nämnde olika pedagogiska eller filosofiska skäl till att de valt den förskola som de valt. Två av respondenterna ansåg att det var viktigt för förskolans samlade kvalitet att de arbetade med genusfrågor. Att förskolan hade en medveten genuspedagogik hade varit avgörande redan i valet av förskola för deras barn. Endast en av föräldrarna nämnde kvalitet och barns lärande i förhållande till varandra. Att förskolan ska vara ett ställe där barnet på ett lekfullt sätt ska få lära sig nya saker och utvecklas. *”att lära genom att leka eller rättare sagt, utvecklas genom att leka och ha kul samtidigt. Det är ju det ni (förskolan) ska vara bra på så att säga”*. Informanten som sa det var inte representativ för den intervjuade föräldragruppen.

8 Diskussion

8.1 Att bedöma kvalitet med hjälp av rykten

Kvalitet är som jag berört tidigare i min rapport, kopplat till människors behov och värderingar. Kvaliteten borde inte kunna köpas utan vara likvärdig var man än befinner sig i landet menar Kärrby (1997, s. 26). Föräldrarna upplever att deras möjlighet att bedöma förskolans kvalitet är ytterst begränsad och är avhängt till de mellanmännsliga möten som föräldrar och pedagoger har var dag på förskolan. Det gör att föräldrarna i stor grad är utelämnade till att lyssna på de rykten som florerar om enskilda förskolor i sin närhet. I intervjuerna framkom att de flesta föräldrarna lyssnade på andra föräldrar i sin närhet för att göra sig en uppfattning om hur en förskola var, rent kvalitetsmässigt. Gunni Kärrby kallade förhållningssättet mellan barn och vuxna för ”den pedagogiska kvaliteten” (1997, s. 28), hur vuxna och barn kommunicerade och hur de vuxna på förskolan kommunicerade med varandra. Sett ur det perspektivet så är föräldrarnas ryktesspridning mellan varandra, ett sätt att kommunicera den pedagogiska kvaliteten på förskolorna. I de styrdokument som förskolan är ålagda att följa så ligger tyngdpunkten av utvecklingsarbetet på hur förskolan följer och säkerställer barnens utveckling och lärande. Där skiljer sig ofta rykten om förskolornas kvalitet ifrån styrdokumentens intentioner. Som OECD rapporten ”Starting Strong 2” betonar så verkar den pedagogiska relationen mellan barn och lärare, mest effektiv när inlärning och omsorg är integrerade i den dagliga verksamheten på förskolan (2006, s. 139-140). Ur föräldrarnas synvinkel så framstår omvårdnad och omsorgsbiten som det tyngst vägande skälet när de bedömer en förskolas kvalitet.

8.2 Plats på förskola nära hemmet – en kvalitet i sig

För inte länge sedan så valde föräldrar inte förskola, de blev tilldelade en plats på ett ”Dagis” där det fanns plats i deras upptagningsområde, kvalitet var att få en plats överhuvudtaget

(Kärrby 1997, s.27). Bristen på förskoleplatser var trots en massiv utbyggnad under 70 talet mycket stor och barnomsorg var långt ifrån en rättighet åt alla, snarare kunde det ses som ett privilegium (Regeringskansliet, Utbildningsdepartementet 2007). Föräldrarna i min studie signalerar med sina svar att det fortfarande finns spår av detta sätt att tänka. Att få en plats på en förskola som ligger lättillgängligt för föräldrarna är en viktig kvalitet för föräldrarnas hela levnadssituation och för dessa föräldrar således en kvalitet att lägga till andra i valet av förskola för sina barn.

8.3 Pedagogernas förhållningssätt och dess inverkan på kvaliteten

Baserat på att föräldrarnas upplevelse av kvalitet på förskolan till en mycket stor del är avhängt på hur pedagogernas förhållningssätt mellan de vuxna och i samspelet med barnen, delas av både pedagoger och skolläring och vilar på tidigare forskning i ämnet (Kärrby 1997, OECD 2006, Skolverket 2008). I förhållningssättet mellan de vuxna och i kommunikationen med barnen kan man mäta pedagogisk kvalitet, enligt Gunni Kärrby (1997, s. 28).

Värdegrunden i Lpfö 98 börjar med att betona förskolans grundläggande värden. Det etiska förhållningssättet som värnar om människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, jämställdhet mellan könen och solidaritet med svaga och utsatta ska ligga till grund för förskolans verksamhet (Lpfö 98 rev 2010, s. 4). Det är här som pedagogernas förhållningssätt grundläggs. Föräldrarnas svar i intervjuerna visade med stor tydlighet att det är det mest centrala kvalitetskriteriet för dem när de väljer förskola till sina barn. Föräldrarnas känsla för den pedagogiska kvaliteten sammanfaller också med skolläring och kommunansvarigas bild om vad som är viktigt för att kvalitetssäkra förskolan enligt den rapport som Skolverket presenterade 2008 (Tio år efter förskolereformen, Rapport 318 2008, s. 25).

Att kunskap konstrueras i de mellanmännsliga möten och interaktioner är en den springande punkten i diskursen om det postmoderna perspektivet som Gunilla Dahlberg, Peter Moss och Alan Pence presenterar i deras bok, ”Från kvalitet till meningsskapande Postmoderna Perspektiv – exemplet förskolan” (2001, s. 232). De kallar det för mötets etik, där konsten ligger i att möta och höra vad den Andre säger och att ta det på allvar. Vidare skriver de att det etiska perspektivet där betoningen ligger i betoningen av den Andra och respekten för dem har en stor betydelse för kunskap och pedagogik (2001, s.63-66). Det etiska perspektivet, menar de poängterar relationer till den Andre inom hela förskolefältet, vare sig det gäller mellan de

vuxna eller barnen och de vuxna på förskolan . De avslutar med att hävda att frågan om ”god” eller ”dålig” pedagogisk verksamhet i förskolan endast kan besvaras i en kommunikativkontext, i mötet och dialogen med andra (ibid.).

Gunni Kärrby skriver i sin artikel ”Bedömning av pedagogisk kvalitet – Förskolan i fokus” (1997 s. 28) att man inom förskoleverksamhet främst ser den pedagogiska kvaliteten i det sociala samspelet mellan barn – barn och barn och de vuxna samt i den fria leken. Genom den fria leken äger barns lärande och utveckling rum men för att kunskapen ska bli meningsfull måste den sättas i sitt rätta sociala och kulturella sammanhang. Precis som föräldrarna i min intervjuserie så menar hon att den pedagogiska kvaliteten ligger i personalens medvetenhet om barnens enskilda behov, kontakten med föräldrarna och pedagogernas pedagogiska medvetenhet i förskolans målsättning (ibid.).

8.4 Miljön som kvalitetsbarometer

Utvärdering av hur förskolornas miljöer är utformade sker kontinuerligt och är ofta kopplade till strukturella faktorer skriver Sheridan och Pramling Samuelsson(2009, s. 61). Hur förskolan använder sig utav sina ekonomiska förutsättningar för att utforma en spännande och utmanande miljö för barnen är en kvalitetsindikator för alla föräldrarna i min undersökning. Förskolornas inne miljö var av yttersta vikt och bedömdes som en viktig indikator för att påvisa förskolans kvalitet. De pedagogiska miljöerna på förskolan är ett av de områden som förskolans pedagoger själva utvärderar och utvecklar med hjälp av olika metoder. I observationer av barnens lek och projektarbeten observeras hur miljöerna fungerar i förhållande till de mål som förskolan har för sin verksamhet och läroplanens intentioner i stycket ”Utveckling och lärande” (Lpfö 98, rev 2010, s. 9-11). I Skolverkets ”Allmänna råd och kommentarer – Kvalitet i förskolan” (2005, s.20) står det att:

Lokalernas utformning och utemiljön i en vidare bemärkelse sätter ramar för det pedagogiska arbetet i förskolan, samtidigt som det är en del av det. Den pedagogiska miljön skall ses som en aktiv part i det pedagogiska arbetet. Förskolans miljö skall vara utformad så att den både stödjer och underlättar det pedagogiska arbetet. Både när det gäller säkerhet och pedagogik är det viktigt att miljön är överblickbar (Kvalitet i förskolan 2005, s.20)

Här ger min undersökning en bild av att föräldrarnas känsla av vad som är kvalitet och pedagogernas bild av det samma, överensstämmer. Om föräldrarna upplever att miljön är trygg,

spännande och utmanande för barnen så tycker de föräldrar jag intervjuat att detta är ett tecken på att den förskolan har ”god kvalitet”. Detta har även andra undersökningar påvisat (Kärrby 1997, s.38).

8.5 Barngruppernas storlek som kvalitetsbarometer

Allt är avhängt på de resurser som förskolan förfogar över. Resurser och dess fördelning är ett väl använt tema i kvalitetsutveckling. Det är också något som tas med i ”BRUK” materialet och i ”ECERS” metoden. Politiker och administratörer avser i huvudsak de yttre förhållandena med begreppet kvalitet menar Kärrby(1997, s. 28). Med detta menar hon resursfördelning och organisationsstrukturer i huvudsak. Föräldrarnas svar i intervjuerna tyder på att de till viss del delar dessa tankar kring ekonomiska resurser och kvalitet. Att högtbildade pedagoger ”kostar” mer än pedagoger med kortare utbildning ansåg föräldrarna vara självklart. Det som då kom fram var att föräldrarna värderar erfarenhet i yrket, högre än vilken utbildning pedagogerna hade. Här skiljer sig min undersökningsgrupps svar ifrån de svar som skolchefer och rektorer gett i Skolverkets utvärdering 2008, om hur den stora förskolereformen 1998 slagit ut. Den presenteras i rapport 318 (Skolverket 2008). Den undersökningen visar på att de tillfrågade ansåg att uppföljning och utvärdering har större betydelse på förskolans samlade kvalitet än barngruppens storlek. Enligt undersökningen så ansåg chefer, rektorer och skolledning, att det viktigaste för kvaliteten på verksamheten var pedagogernas engagemang, utbildning och intresse för verksamheten. Här föreligger alltså en skillnad mellan föräldrar och de ansvariga för verksamheterna. De föräldrar jag intervjuade nämnde inte ett ord om utvärdering och uppföljning som ett kvalitetskriterium och endast pedagogernas intresse och engagemang var gemensamma kvalitetsbegrepp med de deltagande skolledare och rektorer som svarat på enkäten i skolverkets rapport 318 (ibid.).

I detta sammanhang vill jag också ta upp trygghetsaspekten. Föräldrarna i intervjuerna var alla eniga om att ett sätt att mäta kvalitet var i hur stor utsträckning som de upplevde att de var trygga i att deras barn hade det bra på sin förskola. En stor bidragande anledning till det var om barngrupperna inte var för stora eller att det fanns tillräckligt många pedagoger per barn. Med hjälp av ECERS har 18 förskolor genomfört kvalitetsbedömningar i en undersökning i samarbete med Göteborgs universitets pedagogiska institution och den nationalekonomiska institutionen. De undersökte hur resurseffektiviteten beräknad som antalet anställda och rumsyta kontra antalet inskrivna barn och deras ålder och vistelse tid. I låginkomstområden

fann de ett klart pedagogiskt samband mellan kvalitet och mängden resurser. På förskolor i dessa områden med hög kvalitet satsades mer resurser på fler anställda per barn (Bjurek, Gustafsson, Kjulin & Kärrby 1992, se Kärrby 1997, s. 39). Detta samband fanns inte att finna i medelinkomstområden och i en senare uppföljning med 40 slumpvis valda förskolor såg forskarna inga generella sådana samband (Bjurek, Gustafsson, Kjulin & Kärrby 1996, se Kärrby 1997, s. 39).

Sonja Sheridan och Inrid Pramling Samuelsson har i boken ”Barns lärande – fokus i kvalitetsarbetet” (2009, s. 14) skrivit att barngruppens storlek och personaltätheten har visat sig ha stor betydelse för verksamhetens kvalitet. De menar att det i mindre grupper ges större möjlighet till interaktion och samspel som i sin tur leder till en större möjlighet till utforskande och problemlösning som är initierat av barnen själva (Asplund Carlsson, Kärrby & Pramling Samuelsson 2001, se Sheridan & Pramling Samuelsson 2009, s. 14). De anser dock att det inte är mindre barngrupper eller hög personaltäthet i sig som garanterar hög kvalitet utan att det är hur de sammantagna resurserna används, för att stimulera barns lärande som är avgörande (Sheridan 2001, se Sheridan, Pramling Samuelsson 2009, s. 15).

8.6 Undantagen som sticker ut

Att det finns förskolor med olika sorters pedagogiska och filosofiska inriktningar ökar föräldrarnas valfrihet. Vad som framkom i min serie av intervjuer är att det bara var ett fåtal av föräldrarna som satt sig in i vilka olika alternativ som de hade att välja på. När de ställdes inför två, i deras ögon, likvärdiga förskolor så var det endast två av föräldrarna som då vägde in förskolornas olika profiler i sin bedömning av förskolans kvaliteter. I inledningen av läroplanen betonas det faktum att förskolan ska arbeta för jämställdhet mellan könen (2010, s. 4). Även om alla föräldrar var eniga i att pedagogernas förhållningssätt som var viktigast i kvalitetssynpunkt så var det även några föräldrar som aktivt hade sökt sig till förskolor med en uttalad ”Genuspedagogik”. I Järfälla kommuns skolenkät formuleras påståendet - ”Pojkar och flickor ges samma rätt och förutsättningar” (Skolenkät 2009, s.4). Även i de metoder som förskolorna använder för utvärdering av förskolans kvalitet finns jämställdhetsarbetet med

som en aspekt på kvalitet. Där finns alltså ett gemensamt kvalitetskriterium som både förskola och föräldrar delar, även om det är långt ifrån alla som nämner det i min intervju med dem. Av mina 10 informanter så vad det endast en av dem som satte förskolans kvalitet i förhållande till barns utveckling och lärande. Intentionerna i den svenska förskolans styrdokument är att förskolan ska se till både omsorg och utbildning. Sonja Sheridan och Inrid Pramling Samuelsson menar att barns lärande är relationellt (Pramling Samuelsson & Sheridan 2006, i Sheridan & Pramling Samuelsson 2009, s.27). Det vill säga att barn lär sig i relation och interaktion med andra. Informanten betonade även leken som viktig för barns utveckling och lärande. I läroplanen för förskolan (Lpfö 98, rev 2010, s. 6) står det att:

Leken är viktig för barns utveckling och lärande. Ett medvetet bruk av leken för att främja varje barns utveckling och lärande ska präglade verksamheten i förskolan. I lekens och det lustfyllda lärandets olika former stimuleras fantasi, inlevelse, kommunikation och förmåga till symboliskt tänkande samt förmåga att samarbeta och lösa problem (Lpfö 98, rev 2010, s. 6)

Sheridan och Pramling Samuelsson menar att det finns många tillfällen under dagen då barn leker utan att vuxna är närvarande och i den leken kan tyvärr också negativa saker läras in i leken mellan barnen (2009, s. 33). Vidare skriver de att många lärare skiljer på lek och lärande och planerar ofta de olika lärandesituationer medan de lämnar barnen utan vuxen närvaro i sin lek. I den bästa av världar bildar lek och lärande en helhet. Pedagogerna är nära barnen och observerar deras lek, tar med deras lekteman i projektarbeten och möblerar miljöerna på förskolan för att utmana barnen vidare under hela dagen på förskolan (ibid.). Mina informanter visar på att förskolorna är dåliga på att kommunicera sitt uppdrag som utbildare till föräldrarna. I de styrdokument som förskolans verksamhet arbetar med är målen för verksamheten uttalade men informanterna i min undersökning bedömer inte förskolans kvalitet i förhållande till förskolans måluppfyllelse inom målområdet ”Utveckling och lärande” (Lpfö 98, rev 2010, s. 9-11).

9 Sammanfattning

Jag har i min uppsats valt att titta närmare på begreppet ”God Kvalitet” i förskolan ur föräldrarnas synvinkel. Vad är de viktigaste när föräldrar väljer förskola åt sina barn? Sverige brukar stoltsera med att de har en av världens bästa förskolor. Den svenska förskolan kombinerar både omsorg och undervisning, ur ett helhetsperspektiv. Genom kontinuerliga kvalitetsmätningar och utvärderingar av förskolornas målpuppfyllelse mot de nationella styrdokument, läroplanen för förskolan, Lpfö 98 (Skolverket 2010) och Skollagen (SFS 2010:800 2010) ska kvaliteten säkras och förskolornas pedagogiska arbete utvecklas vidare. Det är ofta pedagogerna själva som utvärderar den egna verksamheten med hjälp av olika metoder som jag presenterar närmare i min uppsats. För att öka föräldrarnas inflytande på verksamheterna så är det vanligt att det i Sveriges kommuner görs enkätundersökningar som föräldrarna får svara på, både centrala, kommungemensamma och på lokal nivå på de enskilda förskoleenheterna. Detta kan innebära svårigheter för både föräldrar och lärarna på förskolan att göra en objektiv bedömning av den egna förskolans kvalitet.

I min uppsats beskriver jag några olika metoder för kvalitetsmätning. Jag har även tittat närmare på vilka olika områden som prioriteras i de olika mätningarna. Jag har även tittat närmare på tidigare undersökningar som gjorts inom området.

I en intervjuserie med föräldrar till 10 förskolebarn har jag försökt att få ett vidare perspektiv och en djupare förståelse för hur föräldrarna tänker kring begreppet ”God Kvalitet” i förskolan. De svar som jag fick av mina informanter visar på att föräldrar värdesätter god omsorg av engagerade pedagoger i en trygg och säker miljö allra mest. Det är ”God Kvalitet” för dem. Tyngdpunkten i förskolornas egna kvalitetsmätningar ligger i hur väl förskolan lever upp till de mål i utveckling och lärande som Riksdagen har beslutat om och visar på, i de olika styrdokument och hur förskolans värdegrundsarbete fungerar.

10 Litteraturförteckning

Ahlquist, Eva-Maria, Gustafsson, Christina & Gynther, Per (2005). Montessoripedagogik – en pedagogik för alla världens barn. I: A Forsell (red.) *Boken om pedagogerna*. Stockholm: Liber

Dahlberg, Gunilla, Moss, Peter & Pence, Alan (2001). *Från kvalitet till meningsskapande, Postmoderna perspektiv – exemplet förskolan*. Stockholm: HLS Förlag

Dahlberg, Gunilla, Moss, Peter & Pence, Alan (2001). *Från kvalitet till meningsskapande, Postmoderna perspektiv – exemplet förskolan*. Stockholm: HLS Förlag. Citerar Woodhead, M. (1996) *In Search of the Rainbow: Pathways to Quality in Large Scale Programmes for Young disadvantaged Children*. Haag: Bernard Van Leer Foundation

Dahlberg, Gunilla, Moss, Peter & Pence, Alan (2001). *Från kvalitet till meningsskapande, Postmoderna perspektiv – exemplet förskolan*. Stockholm: HLS Förlag, Citerar Giddens, A. (1991) *Modernity and Self-Identity*. Cambridge: Polity Press

Dahlberg, Gunilla och Åsén, Gunnar (2005). Loris Malaguzzi och den pedagogiska filosofin i Reggio Emilia. I: A. Forsell (red.) *Boken om pedagogerna*. Stockholm: Liber

Jerlang, Espen (2008). Jean Piagets teori om kunskapsprocessen. I: E. Jerlang (red.) *Utvecklingspsykologiska teorier*. 5:e uppl. Stockholm: Liber

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). Den kvantitativa forskningsintervjun. Lund: Studentlitteratur

Nationalencyklopedin . <http://www.ne.se/enkel/kvalitet>, *Nationalencyklopedin*, hämtad 2011-03-18.

Kvalitetsrapport Järfälla Kommun 2009. (Elektronisk)

Tillgänglig: < http://jarfalla.se/upload/Politik/Barn_ungdom/2010%20handlingar/2010-10-28/Kvalitetsredovisningar/Kvalred%20Gulliver%20FSK%200910.pdf (2011-04-25)

Kärrby, Gunni (1997). Bedömning av pedagogisk kvalitet – Förskolan i fokus. *Pedagogisk Forskning I Sverige*, nr 1, s. 25-42

Kärrby, Gunni (1997). Bedömning av pedagogisk kvalitet – Förskolan i fokus. *Pedagogisk Forskning I Sverige*, nr 1, s. 25-42. Citerar Bjurek, H., Gustafsson, B., Kjulin, U. & Kärrby, G (1996). Efficiency and quality when providing public child care in Sweden. *Scandinavian Journal of Educational research*, 40(3), s. 217-238

Kärrby, Gunni (1997). Bedömning av pedagogisk kvalitet – Förskolan i fokus. *Pedagogisk Forskning I Sverige*, nr 1, s. 25-42 . Citerar Bjurek, H., Gustafsson, B. Kjulin, U. & Kärrby, G (1992). *Effektivitet och kvalitet i barnomsorgen. En studie av daghem i Göteborg kommun.* (Rapport nr.1992:7). Göteborg: Göteborgs universitet. Institutionen för pedagogik

Lundahl, Lisbeth (2004). Styrning med kvalitet. I: K. Holmlund (red.) *Vad har kvalitet med skolan att göra.* Lund: Studentlitteratur

Markström, Ann-Marie (2007). *Att förstå förskolan – Vardagslivets institutionella ansikten.* Lund: Studentlitteratur

Myrdal, Alva (1935). *Stadsbarn - En bok om deras fostran i storbarnkammare.* Stockholm: Kooperativa förbundets bokförlag

OECD (2006).*Starting Strong 2: Early Childhood Education and Care.* (Elektronisk) OECD Libery, 14 september. Tillgänglig: oecd-ilibrary (2011-05-01)

Regeringskansliet, utbildningsdepartementet (2007). *FÖRSKOLAN I POLITIKEN – om intentioner och beslut bakom den svenska förskolans framväxt.* Regeringskansliet, Utbildningsdepartementet

Sheridan, Sonja & Ingrid Pramling Samuelsson (2009). *Barns lärande – Fokus i kvalitetsarbetet.* Stockholm: Liber

Sheridan, Sonja & Ingrid Pramling Samuelsson (2009). *Barns lärande – Fokus i kvalitetsarbetet.* Stockholm: Liber. Citerar Asplund Carlsson, M., Kärrby, G., & Pramling Samuelsson. I

(2001). *Strukturella faktorer och pedagogisk kvalitet i barnomsorg och skola: En kunskapsöversikt*. Skolverkets monografiserie. Stockholm: Liber

Sheridan, Sonja & Ingrid Pramling Samuelsson (2009). *Barns lärande – Fokus i kvalitetsarbetet*. Stockholm: Liber. Citerar Sheridan, S (2001). *Pedagogical Quality in Preschool. An issue of perspectives*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis

Skollagen SFS 2010:800

Tillgänglig < <http://62.95.69.3/SFSdoc/10/100800.PDF> > (2011-04-25)

Skolverket (2005). *Allmänna råd och kommentarer; Kvalitet i förskolan*. Stockholm: Fritz Förlag

Skolverket rapport 318 (2008). *Tio år efter förskolereformen*. Stockholm: Fritz Förlag

Skolverket (2010). *Läroplan för förskola 1998-reviderad utgåva 2011*. Stockholm: Fritz Förlag

Skolverket (2010). *Perspektiv på barndom och barns lärande, en kunskapsöversikt om lärande i förskolan och grundskolans tidigare år*. Stockholm: Fritz Förlag

Skolverket (2011). *Att granska och förbättra kvalitet*. Stockholm: Fritz förlag

Statens offentliga utredning, Socialdepartementet (1972). *Betänkande avgivet av 1968 års barnstugeutredning*. Del 1, 5:e uppl. Stockholm: Göteborgs Offsettryckeri AB

Statens offentliga utredning, Socialdepartementet (1972). *Betänkande avgivet av 1968 års barnstugeutredning*. Del 2, 5:e uppl. Stockholm: Göteborgs Offsettryckeri AB

Stukat, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur

Säljö, Roger (2005). LS Vygotskij - Forskare, pedagog och visionär. I: A. Forsell (red.) *Boken om pedagogerna*. Stockholm: Liber